

Carissimi

Esély fogyatékos és egészségkárosodott embereknek

XV. évfolyam, 2024/1., március

Hangot adni annak, akinek nincs hangja –

dr. Erdélyi Andrea

Szakemberek az autizmusról

Bemutatjuk Oláh Ferenc

pedagógiai asszisztenst

Tartalom

Gyepes Aranka: Az örök húsvét előíze	3
Kiss László: A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek, tanulók köznevelési ellátása Magyarországon	4
Hangot adni annak, akinek nincs hangja – bemutatjuk Erdélyi Andreát, az Oldenburgi Egyetem tanszékvezető professzorát	6
Horváth Péter László: Múzeumi szövegek közérthető / egyszerűen érthető / könnyen érthető nyelvi szinten	10
Marie Beničková: Zeneterápia	12
Buzgó Menyhart Annamária: A tánc- és mozgásterápia, IV. – Improvizáció	14
Gombás Judit: Tanulmányúton Kalkuttában	16
Hoffmann Maria Rita: Delfinmese	17
Markovics Tímea: Fókuszban a pedagóguskompetenciák	19
Bemutatjuk a Melioratio Magán Gyógy-pedagógiai Fejlesztőközpontot	20
Strédl Terézia: Boldog gyermek, elégedett család	21
Az autizmus a gyermekpszichiáter szemével – dr. Perhács Ildikó	22
Szmolka Orsolya: A korai szűrés és diagnosztika fontossága	24
„Fegyelmesség és kedvesség” – Oláh Ferenc pedagógiai asszisztens	25
Hanuliak Ildikó: Az Eco-Compass innovatív környezeti nevelésről	27
Lanstyák Edit: Tesztelési tapasztalatok az innovatív környezeti nevelésről	28
Lakatos Annamária: Nappali ellátást nyújtó szakosított intézmény Bősön	29
Kocsis Károly: Időhurokban	32
Beszámoló a Carissimi Nonprofit Alap 2023. évi tevékenységéről	33
Sztakó Zsolt: A bajnok	34
Magyar–szlovák és szlovák–magyar szótár	35

Címlap: Szenci tavasz

Hátlap: A szakolcai Szent György-rotunda
Duray Zoltán felvételei

Carissimi – Esély fogyatékos és egészségkárosodott embereknek. Kiadja a Szlovák Humanitárius Tanács (vydáva Slovenská humanitná rada, Budyšínska 1, 831 03 Bratislava; IČO: 17 316 014) a Carissimi Nonprofit Alappal együttműködve. Felelős szerkesztő: Tóth Erika. Nyelvi szerkesztő: Szórád György. Szakmai tanácsadók: Mgr. Köböl Tibor szociális tanácsadó, Izomsorvadásos Betegek Országos Szervezete, tel.: 0948 046 672; PaedDr. Strédl Terézia PhD pszichológus, gyógypedagógus, a Selye János Egyetem oktatója. Grafika, tördelés: Nagy Attila. Nyomja: Valeur Kft., Dunaszerdahely. Terjeszti: Mediaprint-Kapa Pressegross, a. s. Levélcím: Carissimi, Bučinová 14, 821 07 Bratislava. Telefon: 0907 812 236. E-mail: carissimi.lap@gmail.com. Honlap: www.carissimi.sk. Ingyenes kiadvány. Megjelenik negyedévente 1300 példányban. A következő számunk júniusban jelenik meg. ISSN 1338-2438, ISSN 1338-2446 (online). Engedélyezési szám: EV 3982/10. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gyepes Aranka

Az örök húsvét előíze

Domi évtizedeken át tengette életét az egykor szebb napokat látott, ám szülei halála után rohamosan pusztuló családi házból. A nagy kertet nővére használta, amiként a táppénzét is ő kezelte. A kerti munkákba Domit is alaposan befogta. Az enyhe értelmi fogyatékossgal élő fiatalemberhez rokonok, szomszédok is be-benyitottak egy kis étellel, itallal, édességgel. Ő maga is szabadon járt-kelt, be-betért rokonaihoz, naponta elbiciklizett a nővéréhez, hiszen a nagy új házat körülvevő jókora telken is bőven akadt tennivaló. Ásott, kapált, hulladékot talicskázott. Amikor a régi romos ház már majdnem rároskadt, a gyámügyi hivatal rendelkezése nyomán testvére magához vette. Itt lett vége a szabadságának. Ha nem volt otthon a család – és ez volt a jellemző, különösen idénymunkák idején, amikor kora reggeltől késő estig távol voltak –, egész nap bezárva, egyedül bókászott a kertben, járt körbe a drótkerítés mellett, mint a házőrző kutya. Az amúgy is szelíd, csendes ember egyre magányosabb, egyre véznább lett. Tilos volt beszélgetnie a szomszédokkal, ha szendvicset, palacsintát, italt, kávé kapott a szomszédtól, a poharat, papírt vagy dobozt a kerítésen át visszadobta, nehogy a háziak megtalálják a „bűnjelet”. Soha többé nem járhatott az utcán, nem vehetett részt a község életében, még templomba sem mehetett, holott gyámjai vagy inkább „fogva tartói” templomba járók voltak. Domi három évig vegetált így, amikor egy szerencsétlen esés következtében combnyaktöréssel kórházba került. Hónapok múlva házi gondozásba adták, de rövid időn belül a szobában történt újabb eséskor a másik combja is eltört. Ebből már nem sikerült felépülnie, rövidesen, karácsonyeste a hospice-ban hunyta le örökre a szemét. Karácsony vigíliája Domi „nagypentekje” lett.

Ítékezés nélkül, jóhiszeműen tekintve az esetre, tudjuk, hogy a fogyatékossgal élő családtag nem könnyíti meg a család életét. Domi rokonai egyszerű emberek lévén, ilyen irányú képzés nélkül talán úgy vélték, hogy a gondjaikra bízott testvér biztonsága végett helyesen jártak el. Ám szeretet és empátia nélkül a felügyelet könnyen házi őrizet, fogva tartássá fajulhat.

Ehhez hasonló eset remélhetőleg már csak elvétve fordul elő. Az esetek többségében a családok sérült hozzátartozójukat nemcsak felügyelik, hanem fejlesztik, támogatják is – Bőjte Csaba szóhasználatával élve, ki-szeretik belőle a jót, az újabb és újabb készségeket, képességeket, hogy minél jobban kiteljesedhessen, esetleg a közösségi élet különböző formáiba is bekapcsolódhasson. Ma már számos segítő szervezet, intézmény áll az érintett családok rendelkezésére. A támogatott lakhatás programja például számos fogyatékossgal élő embertársunkat segíti ki az intézeti vagy a családja korlátozott lehetőségei miatti zárt létből, és támogatja az emberi méltóságának megfelelő önálló életvitel folytatásában. Az együttérző, ösztönző, építő szeretet mintegy feltámasztja őket a magány, adott esetben az elesettség fásult állapotából. Megsejtik, megérik az örök húsvét boldogságának előízét – aki szeret, és akit szeretnek, egyaránt.

Horváth Péter László

Múzeumi szövegek közérthető / egyszerűen érthető / könnyen érthető nyelvi szinten

Bevezető gondolatok

Az Erasmus+ az oktatás, a képzés, az ifjúság és a sport területén a 2021 és 2027 közötti időszakra létrehozott európai uniós program. A Petőfi Irodalmi Múzeum ennek a keretében felnőttképzési mobilitási program megvalósítására nyújtott be pályázatot. A 2023. június 1-je és 2024. május 31-e között lebonyolítandó projekt azonosító száma: 2023-1-HU01KA122-ADU-000144014, címe: Legyen a múzeum értelmi sérült személyeknek is hozzáférhető! Keretében német, osztrák, spanyol és svéd múzeumok jó gyakorlataival ismerkedünk meg.

Emellett a budapesti Finnagora támogatásával 2023 nyarán részt vettünk egy tanulmányúton Helsinkiben, ahol a Finn Könnyű Nyelvi Centrum (Selkokeskus) volt a vendéglátónk, melynek fejlesztési igazgatója Leelaura Leskelä. A tanulmányúton a helsinki Ateneum Art Museum jó gyakorlatával is megismerkedtünk.

Jelen tanulmányban összehasonlító elemzés formájában mutatunk be négy lehetséges megoldást az egyenlő eséllyel hozzáférhető információ biztosítására.

* * *

Az értelmi sérült személyek jogairól

A fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény a 30. cikkben egyértelműen rögzíti az értelmi sérült személyek jogát ahhoz, hogy a múzeumi információkhoz a számukra értelmezhető nyelvi szinten juthassanak hozzá.

Az egyenlő eséllyel hozzáférhető információhoz való jog érvényesítését szolgáló jó gyakorlatok rövid összefoglalása

A helsinki Ateneum Art Museum nyomtatott és online formában is kiadott például egy 61 oldalas, igényes, színes kiadványt. A Beszéljünk a művészetéről című munkában nem kapunk teljes képet az állandó kiállítás egészéről, csak a múzeum szakemberei által kiválasztott 20 festményt mutatja be. A kiadvány elején a kulcskifejezések egyszerűen érthető magyarázatát találjuk meg egy-egy, a szöveget magyarázó ikonnal. A műalkotások ismertetése egységes sablont követ: a festményről készült képet kulcsszavak, a kép egyszerűen érthető leírása, majd összefoglalás, végül a látogatónak feltett kérdések és gondolkodtató feladatok követik. A szöveget a múzeum munkatársainak az egyenlő eséllyel hozzáférhető információk biztosításáról szóló egyéni beszámolója egészíti ki.

A salzburgi Festungsmuseum az egyenlő esélyű hozzáférést úgy teszi lehetővé, hogy pl. az egyik állandó kiállítás valamennyi termében találunk könnyen érthető falfeliratot német, angol, olasz és mandarin nyelven, a múzeumi szaknyelven megírt német és angol nyelvű szövegek mellett. A falfeliratok igen nagyok, szinte az egész falat beborítják. A szemmozgást követő tudományos kutatás eredményeire való tekintettel helyezték el őket, hogy az előcsarnokból a kiállítóterbe való átlépéskor egészen bizonyosan a látóterünkbe kerüljenek. A szövegek nagyon rövidek, néhány mondatból állnak.

A salzburgi Festungsmuseumban könnyen értelmezhető filmek is van-

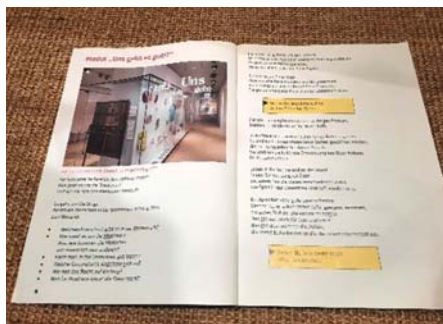
nak. Az egyik a vár építéstörténetét mutatja be, a szemünk előtt készülő rajzokkal, nyilakkal segítve a megértést.

A Graz Museumban az időszakos kiállításokon is alkalmaznak közérthető feliratokat. Érdekes ugyanakkor, hogy a kiállításokhoz kapcsolódó szövegek csak ezen az egy nyelvi szinten érthetőek el. A feliratokat az egyik időszakos kiállításokon a kiállítási tárgyak elhelyezésére szolgáló asztalokon helyezték el, a másik kiállításokon a falon. Az időszakos kiállítás anyaga egy kisebb méretű, hajtógatható broszúrában jelent meg, amely ingyenesen elvihető.

A grazi Volkskundemuseum (az Universalium Joanneum egyik tagintézménye) 48 oldalas, A4-es méretű, nagyon igényes, színes, csak nyomtatott formában elérhető kiadványa egyszerűen érthető nyelvi szinten készült. A múzeum állandó kiállításának teljes anyaga megtalálható benne. Minden teremről külön fejezet szól. Az adott kiállítási tér megnevezését követően egy, a kiállítóteréről készített színes fénykép látható. Azt ábrázolja, amit az ide való belépéskor látunk. Ezt követően a helyszín bejárásával egyező sorrendben jelennek meg egyszerűen érthető szövegek. A térbeli tájékozódást a kiadvány úgy támogatja, hogy két helyiség közötti átjárásnál vagy a helyiségen belüli tájékozódás támoga-

tása céljából rövid útvonalleírást ad. Ez bekeretezett, sárga háttérű szövegdobozban jelenik meg. A kiadványban van, bár nagyon kevés, nehezebben érthető szakkifejezés is. Ezeket minden előfordulási helyen aláhúzással jelölik. A szómagyarázatot a brosúra végén helyezték el, és erre már az elején felhívják az olvasó figyelmét. A tájékoztató a múzeum tulajdona, tudomásom szerint online nem elérhető. A pénztárban lehet kézbe venni, és a látogatás befejezésekor ugyanott le kell adni.

A kiadvány a múzeumi szaknyelven elérhető német falszövegek kiegészítését, az egyenlő esélyű hozzáférést szolgálja.

Egyenlő eséllyel hozzáférhető információ készítése vagy szakszöveg nyelven belüli fordítása

A helsinki Ateneum Art Museum kiadványában megjelenő egyszerűen érthető szöveg nem egy eredetinek nyelven belüli fordítása, hanem a múzeum erre a feladatra felkészített munkatársai és finnnyelv-tanárok közösen eleve így fogalmazták.

A salzburgi Festungsmuseumban olvasható könnyen érthető mondatok sem nyelven belüli fordítások, hanem (tudomásunk szerint) a kiállítás kurátora végiggondolta, hogy a terem anyagával mit akar üzeni a látogatóknak, majd ezt könnyen érthetően megfogalmazta.

A Graz Museum által használt közérthető szövegek sem nyelven belüli fordítás útján keletkeztek. A múzeum munkatársai készítették őket, akik részt vettek a nyelven belüli fordítással hivatásszerűen foglalkozó külső szolgáltató, a grazi székhe-

A nyelvi szintek és a cél/célcsoport

A múzeum:	Nyelvi szint:	Elsődleges célcsoport:
Ateneum Art Museum, Helsinki	egyszerűen érthető (finn és angol)	A finnt mint idegen nyelvet tanuló bevándorlók. A kiadványt kifejezetten nyelvtanítási céllal készítették.
Festungsmuseum, Salzburg	könnyen érthető (német, angol, olasz és mandarin)	A Salzburgot felkereső turisták.
Graz Museum, Graz	közérthető (német)	A múzeum hétköznapi nyelvtudással rendelkező látogatói.
Volkskundemuseum – Universalmuseum Joanneum, Graz	egyszerűen érthető (német)	Elsősorban értelmi sérült személyek. Másodsorban azonban bárki, aki ezt a nyelvi szintet érti jól.

lyű Capito társadalmi tudatformáló tréningjén.

A grazi Volkskundemuseumban az egyszerűen érthető nyelvi változatot a múzeum az említett Capito nevű szervezettől rendelte meg.

Nagyon fontosnak tartom megjegyezni, hogy a grazi múzeumokban a pénztárban ülő személyzet és a teremőrök is részt vettek társadalmi tudatformáló tréningen. Pontosan tudták, hogy mit keresek, amikor az egyenlő eséllyel hozzáférhető múzeumi információk iránt érdeklődtem; és arról is volt tudomásuk, hogy más grazi múzeumokban mi a helyzet.

Ezzel az egyszerűen/könnyen érthető múzeumi információkat bemutató jó gyakorlatok összehasonlító elemzésének végére értünk. Meggyőződhetünk arról, hogy nincs egyetlen jó megoldás arra, hogyan tegyük izgalmassá a múzeumok világát a múzeumi információk megértéséhez támogatást igénylő személyek számára. Ugyanakkor az sem lehet kérdéses, hogy a múzeumokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosításának nincs alternatívája. Ahogyan Claudio Ettl, a

nürnbergi Caritas Pirkheimer Haus igazgatóhelyettese fogalmazott: ezeknek a megoldásoknak a tagadása – a hozzáférhetőség és a befogadás eszméjével összeegyeztethetetlen módon – annak a beismerése volna, hogy nem baj, ha adott szövegekhez és tartalmakhoz bizonyos célcsoportok (pl. tanulásban vagy értelmileg akadályozott emberek) nem férnek hozzá.

Végezetül álljon itt a múzeum fogalmának az ICOM (Múzeumok Nemzetközi Tanácsa) által 2022-ben elfogadott új meghatározása:

„A múzeum a társadalom szolgálatában álló nem profitorientált, állandó intézmény, amely kutatja, gyűjti, megőrzi, értelmezi és kiállítja a tárgyi és szellemi örökséget. A múzeum a nyilvánosság számára nyitott, hozzáférhető és befogadó, elősegíti a sokszínűséget és a fenntarthatóságot. Etikusan, szakszerűen s a közösségek részvételével működik és kommunikál, változatos tapasztalatot nyújtva az oktatás, a szórakozás, a reflektív gondolkodás és a tudásmegosztás terén.”

(A szerző főiskolai docens, a váci Apor Vilmos Katolikus Főiskola oktatója.)